

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

ІНІІ інститут фізичної культури

Кафедра терапії та реабілітації

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІНІІ інституту фізичної
культури
_____ М. О. Лянной
« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Основи соціальної реабілітації»

Галузі знань _____ 22 Охорона здоров'я _____

Спеціальність _____ 227 Фізична терапія, ерготерапія _____

Освітня програма _____ Фізична терапія _____

Мова навчання: _____ українська _____

Погоджено науково-методичною
комісією

ІНІІ інституту фізичної культури
«31» серпня 2023 року

Голова: Мороз Л. В., к. пед. н., доцент

Розробники:

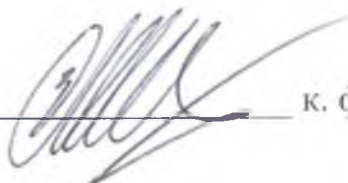
1. Бугаєнко Тетяна Вікторівна, к. пед. н., доцент кафедри терапії та реабілітації



Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри терапії та реабілітації

Протокол № 1 від «31» серпня 2023 року

Завідувач кафедри _____ к. фіз. вих., доцент О. М. Звіряка



Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Освітній ступінь: Бакалавр	Вибіркова	
		Рік підготовки:	
2-й		-	
Семестр			
4-й		-	
Лекції			
22 год.		-	
Практичні, семінарські			
24 год.		-	
Лабораторні			
-		-	
Самостійна робота			
72 год.		-	
Консультації:			
2 год.	-		
Вид контролю: <i>залік</i>			
Загальна кількість годин – 120			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення студентів із базовими концептами, принципами та практичними основами соціальної реабілітації, формування готовності до використання знань про соціальну адаптацію, реабілітацію, інтеграцію осіб із постійними чи тимчасовими обмеженими можливостями здоров'я у практичній соціальній роботі, набуття наукових знань про основи відновлення соціального, психологічного та фізичного здоров'я, функціональних можливостей, життєдіяльності осіб із різними фізичними станами та фізичними можливостями.

Передумови для вивчення дисципліни. Навчальна дисципліна «Основи соціальної реабілітації» ґрунтується на вивченні студентами навчальних дисциплін: «Основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії» (вступ до спеціальності), «Основи фізичної терапії».

Результати навчання за дисципліною.

Програмними результатами навчання повинні бути:

- знання поняття реабілітація, її мети та завдань, видів і принципів;
- знання поняття, видів, завдань та принципів соціальної реабілітації;
- знання нормативно-правової бази, що забезпечує функціонування системи соціальної реабілітації;
- знання порядку організації надання і фінансування реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я в Україні;
- знання особливостей встановлення групи інвалідності різними категоріям осіб в Україні;
- знання організаційних аспектів надання реабілітаційної допомоги в Україні;
- знання особливостей функціонування електронної системи охорони здоров'я в Україні;
- знання механізмів реалізації плану реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування в Україні;

- знання механізму забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації в Україні відповідно до реабілітаційних маршрутів;
- знання особливостей реалізації програм державних гарантій медичного обслуговування населення в Україні;
- знання особливостей надання і отримання комплексних реабілітаційних (абілітаційних) послуг в Україні.
- знання механізму надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю в Україні.

вміти:

- здійснювати заходи соціальної реабілітації в роботі з різними групами особами з обмеженнями повсякденного функціонування в Україні в умовах різних закладів;
- проектувати індивідуальні програми реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування та осіб (дітей) з інвалідністю;
- взаємодіяти з іншими членами міждисциплінарної команди з питання соціальної реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування та осіб (дітей) з інвалідністю для забезпечення високоякісного комплексного супроводу особистості;
- пояснювати пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах соціальної реабілітації;
- безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення заходів соціальної реабілітації, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування;
- допомагати пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання вимог соціальної реабілітації;

- забезпечувати відповідність заходів соціальної реабілітації можливостям та потребам пацієнта/клієнта;
- знаходити шляхи постійного покращення якості послуг соціальної реабілітації.

<p>Знання</p>	<p>ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.</p> <p>ЗК 04. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>	
<p>Уміння</p>	<p>ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.</p> <p>ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію.</p> <p>ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків.</p> <p>ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами</p>	<p style="text-align: center;">Програмні результати навчання визначені ООП</p> <p>ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.</p>

	<p>професійної етики.</p> <p>ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.</p> <p>ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності.</p> <p>ПР 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.</p> <p>ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.</p> <p>ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.</p> <p>ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.</p> <p>ПР 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.</p> <p>ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій, та за потреби, модифікувати поточну діяльність.</p> <p>ПР 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.</p>	<p>Вказані програмні результати досягаються за допомогою використання комбінації наступних методів: словесний метод та метод наочності на лекційних заняттях, практичний метод на практичних заняттях та науково-дослідницькі методи під час самостійної роботи.</p> <p>Для оцінки сформованості даного результату навчання використовуються: усне опитування, практичні завдання; для контролю самостійної роботи – підготовка презентацій, усне опитування.</p>
--	--	---

Комунікація:	СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.	
---------------------	--	--

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	Оцінка «відмінно». Студент володіє достатньо високим обсягом матеріалу з предмету, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для обґрунтування дій у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
82 – 89	Оцінка «добре». Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких не значна.
74 – 81	Оцінка «добре». Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
64 – 73	Оцінка «задовільно». Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
60 – 63	Оцінка «задовільно». Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.
35 – 59	Оцінка «незадовільно». Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
1 – 34	Оцінка «незадовільно». Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль												Разом	Сума
Усне обговорення питання													
Розділ 1						Розділ 2						48	100
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T		
1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		
Самостійна робота												24	
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		
Контрольна робота за розділом №1						Контрольна робота за розділом №2						22	
12 балів						10 балів							
Відвідування та написання конспекту лекцій												6	
6 балів													

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Вивчення предмету завершується *заліком*. У процесі вивчення для оцінювання результатів навчання використовуються – усні опитування, практичні завдання, тести; для контролю самостійної роботи – підготовка презентацій виконаних завдань, досліджень і тестувань, усне опитування, а також інші види індивідуальних та групових завдань тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Загальні основи соціальної реабілітації

Тема 1.1. Вступ до соціальної реабілітації.

Поняття про реабілітацію. Соціальна реабілітація та її фундаментальні складові.

Тема 1.2. Нормативно-правова база у системі соціальної реабілітації.

Основні положення. Завдання законодавства України з питань реабілітації осіб з інвалідністю. Реалізація державної політики у сфері реабілітації осіб з інвалідністю.

Тема 1.3. Порядок організації надання і фінансування реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я України.

Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я. Організаційні засади фінансування реабілітаційної допомоги.

Тема 1.4. Особливості встановлення групи інвалідності різними категоріям осіб в Україні.

Типи реабілітаційних маршрутів. Особливості медичних записів на маршрутах. Медико-соціальна експертна комісія та послідовність встановлення нею групи інвалідності особам старше 18 років. Лікарсько-консультативні комісія лікувально-профілактичних закладів та послідовність встановлення нею групи інвалідності особам, що не досягли повноліття.

Тема 1.5. Організаційні аспекти надання реабілітаційної допомоги.

Поняття години реабілітації. Навантаження надавачів послуг з фізичної терапії. Функціонування електронної системи охорони здоров'я.

Розділ 2. Основи реалізації плану реабілітації та забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування.

Тема 2.1. Механізми реалізації плану реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування.

Державний типовий план реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування: мета, завдання, порядок застосування, фінансове забезпечення і очікувані результати реалізації. Перелік заходів у реабілітації та допоміжних засобів реабілітації, які можуть надаватися особам.

Тема 2.2. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації.

Поняття «допоміжні (асистивні) технології». Технічне регулювання введення в обіг та/або експлуатацію допоміжних засобів реабілітації. Механізм забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації.

Тема 2.3. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації відповідно до реабілітаційних маршрутів.

Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом гострого реабілітаційного періоду. Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом післягострого реабілітаційного періоду. Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом довготривалого реабілітаційного періоду.

Тема 2.4. Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення України.

<p>Тема 1.3. Порядок організації надання і фінансування реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я України. Порядок організації надання реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я. Організаційні засади фінансування реабілітаційної допомоги.</p>	10	2	2			6							
<p>Тема 1.4. Особливості встановлення групи інвалідності різним категоріям осіб в Україні. Типи реабілітаційних маршрутів. Особливості медичних записів на маршрутах. Медико-соціальна експертна комісія та послідовність встановлення нею групи інвалідності особам старше 18 років. Лікарсько-консультативні комісія лікувально-профілактичних закладів та послідовність встановлення нею групи інвалідності особам, що не досягли повноліття.</p>	10	2	2			6							
<p>Тема 1.5. Організаційні аспекти надання реабілітаційної допомоги. Поняття години реабілітації. Навантаження надавачів послуг з фізичної терапії. Функціонування електронної системи охорони здоров'я.</p>	10	2	2			6							
<p>Розділ 2. Основи реалізації плану реабілітації та забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування</p>													
<p>Тема 2.1. Механізми реалізації плану реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування. Державний типовий план реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного</p>	10	2	2			6							

<p>функціонування: мета, завдання, порядок застосування, фінансове забезпечення і очікувані результати реалізації. Перелік заходів у реабілітації та допоміжних засобів реабілітації, які можуть надаватися особам.</p>													
<p>Тема 2.2. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації. Поняття «допоміжні (асистивні) технології». Технічне регулювання введення в обіг та/або експлуатацію допоміжних засобів реабілітації. Механізм забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації.</p>	10	2	2			12							
<p>Тема 2.3. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації відповідно до реабілітаційних маршрутів. Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом гострого реабілітаційного періоду. Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом післягострого реабілітаційного періоду. Призначення засобів реабілітації на етапі надання реабілітаційної допомоги протягом довготривалого</p>	12	2	4			6							

реабілітаційного періоду.												
Тема 2.4. Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення України. Механізм забезпечення програми медичних гарантій в Україні. Пакети медичних послуг, що підлягають оплаті в рамках програми медичних гарантій. Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних і амбулаторних умовах за програмою медичних гарантій.	10	2	2			6						
Тема 2.5. Особливості надання і отримання комплексних реабілітаційних (абілітаційних) послуг в Україні. Порядок надання окремим категоріям осіб послуг із комплексної реабілітації (абілітації). Форми документів та особливості їх заповнення при отриманні комплексної реабілітації (абілітації) окремим категоріями осіб.	10	2	2			6						
Тема 2.6. Надання державної соціальної допомоги в Україні. Перелік медичних показань, що дають право на одержання соціальної допомоги на дітей-інвалідів. Порядок надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю.	10	2	2		2	6						
Усього:	120	22	24		2	72						

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Загальні основи соціальної реабілітації.			
1	Тема 1.1. Вступ до соціальної реабілітації.	2	
2	Тема 1.2. Нормативно-правова база у системі соціальної реабілітації.	2	
3	Тема 1.3. Порядок організації надання і фінансування реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я України.	2	
4	Тема 1.4. Особливості встановлення групи інвалідності різним категоріям осіб в Україні.	2	
5	Тема 1.5. Організаційні аспекти надання реабілітаційної допомоги.	2	
Розділ 2. Основи реалізації плану реабілітації та забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування			
6	Тема 2.1. Механізми реалізації плану реабілітації осіб з обмеженнями повсякденного функціонування.	2	
7	Тема 2.2. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації.	4	
8	Тема 2.3. Забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації відповідно до реабілітаційних маршрутів.	2	
9	Тема 2.4. Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення України.	2	
10	Тема 2.5. Особливості надання і отримання комплексних реабілітаційних (абілітаційних) послуг в Україні.	2	
11	Тема 2.6. Надання державної соціальної допомоги в Україні.	2	
	Разом	24	-

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. Загальні основи соціальної реабілітації.			
1	Тема 1.1. Проблема визначення поняття «соціальна реабілітація» в Україні. Історія становлення соціальної роботи з різними групами осіб в Україні.	6	
2	Тема 1.2. Реформування законодавства у сфері соціальної реабілітації. Основні законодавчі акти, що захищають права та інтереси осіб та дітей з інвалідністю.	6	
3	Тема 1.3. Вітчизняний і зарубіжний досвід соціальної реабілітації осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю.	6	
4	Тема 1.4. Особливості соціальної реабілітації осіб, що набули інвалідність внаслідок участі в АТО або військових дій в Україні.	6	
5	Тема 1.5. Особливості проведення соціальної роботи з людьми зрілого та старечого віку.	6	
Розділ 2. Основи реалізації плану реабілітації та забезпечення осіб з обмеженнями повсякденного функціонування..			
6	Тема 2.1. Соціальна робота в медичній сфері.	6	
7	Тема 2.2. Допоміжні засоби реабілітації та їх практичне застосування (на прикладі різних категорій осіб/дітей з інвалідністю та осіб з обмеженням повсякденного функціонування).	12	
8	Тема 2.3. Соціальні бар'єри та способи їх подолання.	6	
9	Тема 2.4. Інституціональне забезпечення медико-соціальної реабілітації постраждалих унаслідок військової агресії.	6	
10	Тема 2.5. Тенденції розвитку сучасного інституту соціальної реабілітації: порівняння західноєвропейської та вітчизняної системи.	6	
Разом		72	-

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
2. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
3. Законі України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
4. Закон України «Про державні соціальні стандарти і державні соціальні гарантії». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
5. Закон України «Про соціальні послуги» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
6. Конституція України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/news/urjad-uhvaliv-programu-medichnih-garantij-na-2023-rik>
8. <http://sm.gov.ua/ru/arkhiv1/30464-yak-realizovuvatymetsya-prohrama-medychnykh-harantiy-u-2023-rotsi.html>
9. Замашкіна О. Д. Основи соціальної реабілітації : навчально-методичні рекомендації. ІДГУ-Ізмаїл, 2019. – 193 с.

10. Медична та соціальна реабілітація : навчальний посібник / За заг. ред. І. Р. Місули, Л. О. Вакуленко. – Тернопіль : ТДМУ, 2005. – 402 с.

Додаткові:

11. Бабов К.Д., Хоменко І.П., Тертишний С.В., Бабова І.К., Вастьянов Р.С. Організація етапної реабілітації військовослужбовців з вогнепальними дефектами м'яких тканин на рівнях надання медичної допомоги. Медичні перспективи. 2021. Т. 26. № 4. С. 188–195.

12. Бабов К.Д., Хоменко І.П., Тертишний С.В., Бабова І.К., Вастьянов Р.С. Організація етапної реабілітації військовослужбовців з вогнепальними дефектами м'яких тканин на рівнях надання медичної допомоги. *Медичні перспективи*. 2021. Т. 26. № 4. С. 188–195.

13. Волошин П.В., Марута Н.О., Шестопалова Л.Ф., Лінський І.В. Принципи медико-психологічної реабілітації осіб, які постраждали під час виконання службових обов'язків в Україні. *Український вісник психоневрології*. 2015. Т. 23. Вип. 2. С. 105.

14. Григус І. М. Основи фізичної терапії: навчальний посібник / І. М. Григус, О. Б. Нагорна. – Одеса: Олді+, 2022. – С. 6-12.

15. Іващенко С.Н. Шахліна Л.Я., Лазарева О.Б. Особливості побудови фазової моделі фізичної реабілітації військовослужбовців, що постраждали внаслідок бойових дій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. (Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт))*. 2016. Вип. 3. С. 63–67.

16. Мельниченко О.А. Концептуальні засади Стратегії післявоєнної відбудови України. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. / у 3 т., 15–28 квітня 2022 р. Київ: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. Т. 3. С. 137–140.

17. Мельниченко О.А., Образцова Н.О., Пономаренко О.В. Необхідність належної медико-соціальної допомоги учасникам бойових дій: нагальна вимога для сучасної України. *Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали II наук.-практ. конф. з міжнар. уч., 24 жовтня 2019 р.* Харків: Вид-во ХНМУ, 2019. С. 23–26.

18. Тесленко Ю.В., Тесленко М.М., Катеренчук І.П. Фізична та реабілітаційна медицина в Україні: основні принципи та напрямки, шляхи удосконалення реабілітаційної допомоги. *Вісник проблем біології і медицини*. 2019. Вип. 2. С. 58–63.

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

Навчальна програма з дисципліни. Робоча навчальна програма з дисципліни. Презентації, відеоролики, періодична і наукова література, доступ до бібліотечних і мережевих джерел інформації, матеріал для тестування.